

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.08.2017, sp. zn. 20 Cdo 520/2017, ECLI:CZ:NS:2017:20.CDO.520.2017.1

Číslo: 147/2018

Právní věta: Jiný věřitel toho, kdo byl povinným v exekučním řízení, nemá aktivní věcnou legitimaci k určení, že povinný je vlastníkem věci, kterou nabyl vydražitel v tomto řízení provedenou dražbou.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 16.08.2017

Spisová značka: 20 Cdo 520/2017

Číslo rozhodnutí: 147

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Exekuce, Vlastnictví

Předpisy: § 267 o. s. ř.
§ 80 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 57 Co 170/2016.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud ve Vsetíně – pobočka ve Valašském Meziříčí rozsudkem ze dne 3. 11. 2015, č. j. 19 C 13/2015 – 48, zamítl žalobu o určení vlastnického práva druhého žalovaného k vyjmenovaným nemovitostem a Krajský soud v Ostravě v záhlaví označeným rozsudkem rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

2. Odvolací soud – s odvoláním na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. [26 Cdo 2053/2014](#) – konstatoval, že „určovací žaloba není institutem pro určení neplatnosti (procesního) rozhodnutí soudu (soudního exekutora)“ a že „rozhodnutí soudu (státního orgánu) není právním úkonem (§ 34 obč. zák.), nýbrž individuální právním aktem orgánu státní moci, a nelze na něj aplikovat ustanovení občanského zákoníku o neplatnosti právních úkonů“. Vzhledem k tomu uzavřel, že „je tedy pojmově vyloučeno domáhat se určení neplatnosti rozhodnutí soudu (soudního exekutora) ve smyslu § 80 písm. c) o. s. ř.; na požadovaném určení nemůže být dán naléhavý právní zájem a je vyloučena i existence věcné legitimace účastníků řízení“. Podle názoru odvolacího soudu tak „jediným prostředkem k ochraně práv třetích osob“, a to „při dosud probíhající exekuci, je žaloba podle § 267 o. s. ř. (tzv. vylučovací žaloba)“. Není-li taková žaloba podána, nic nebrání provedení

dražby a vydražitel se stává vlastníkem vydražené nemovitosti, nabylo-li usnesení o příklepu právní moci a zaplatil-li nejvyšší podání, i když nemovitost nebyla vlastnictvím povinného; jde o originární nabytí vlastnického práva, uzavřel odvolací soud, při kterém je vlastnictví předchůdce (povinného) nerozhodné.

3. Jak sám dovolatel shrnuje, odvolací soud zamítavý výrok založil na úsudku, že „žalobce nemá naléhavý právní zájem na určovacím výroku, účastníci nejsou v řízení legitimováni a první žalovaný je vlastníkem předmětných nemovitostí bez ohledu na to, že povinnému vlastnické právo nikdy nesvědčilo. To, že žalobce nebyl účastníkem exekučního řízení a nemohl podat vylučovací žalobu, je ... bez právního významu“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Těmto závěrům žalobce v podaném dovolání obsírně oponuje.

5. Oproti odvolacímu soudu má za to, že naléhavý právní zájem na jím zvoleném určení dán je, a to tím, že druhý žalovaný, ačkoli je vlastníkem předmětných nemovitostí, není jako vlastník zapsán v katastru nemovitostí, v důsledku čeho nemůže tyto nemovitosti postihnout v pozdější exekuci, které, vzhledem k pohledávkám, které vůči němu má, by jinak efektivně postižitelné byly. Je lhostejno, z jakého právního důvodu žalovaný první odvozuje své vlastnické právo, zda od právního úkonu nebo právního aktu.

6. Právní závěry odvolacího soudu má proto dovolatel za chybné, a napadené rozhodnutí tak spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

7. Přípustnost dovolání je zde - předně - dána tím, že „se jedná o právní otázku doposud dovolacím soudem neřešenou“.

8. Dle jeho názoru totiž nutno rozlišovat „mezi naléhavým právním zájmem na určovacím výroku a tím, komu svědčí vlastnické právo (zda je tedy žaloba co do svého merita důvodná, či nikoliv)“. Obojí je podle dovolatele v dané věci splněno; jeho aktivní legitimace se pak odvíjí od potřeby určení vlastnictví druhého žalovaného ve vztahu k němu coby jeho věřiteli.

9. Dále dovolatel „činí předmětem dovolacího přezkumu“ otázku, zda mohl první žalovaný nabýt vlastnické právo k předmětným nemovitostem od nevlastníka, a odpovídá na ni záporně; došlo by k porušení zásady, že nikdo nemůže převést více práv, než má sám. Nesprávný je názor odvolacího soudu, že vydražitel v exekutorské dražbě nabývá vlastnické právo vždy, „a to i když soudní exekutor nebyl oprávněn nemovitosti dražit“, jako tomu bylo v dané věci, což dovolatel obsáhle dokumentuje (zajišťovací převod vlastnického práva ve prospěch povinného neskýtá podle jeho názoru podklad pro postižitelný vlastnický vztah, soudní exekutor měl z obsahu této smlouvy zjistit, že je neplatná, obsahuje-li ujednání „obdobné propadné zástavě“, o určení vlastnictví vedl v době dražby povinný soudní spor a další). Rovněž dražební nabyvatel (první žalovaný) si těchto okolností měl být vědom a on, „který nebyl účastníkem exekučního řízení“, nemohl být legitimován k podání vylučovací žaloby, jak doporučoval odvolací soud; nemůže doplatit na to, že druhý žalovaný byl nečinný a vylučovací žalobu nepodal“. Za těchto okolností má dovolatel za to, že „nepřezkoumatelnost správnosti právního aktu (usnesení soudního exekutora o příklepu) není absolutní“, a naopak tento přezkum „by měl být možný“. Nejvyšší soud by se proto měl odchýlit od své rozhodovací praxe a nosných důvodů rozhodnutí ve věci sp. zn. [26 Cdo 2053/2014](#) a za jím formulovaných specifických podmínek určovací žalobu připustit.

10. Žalovaní se k dovolání nevyjádřili.

III. Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 293/2013 Sb. (čl. II. bod 1, a contr. bod 7., čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“, jestliže směřuje proti usnesení odvolacího soudu vydanému dne 23. 8. 2016.

12. Ze zákonem (v ustanovení § 237 o. s. ř.) formulovaných předpokladů přípustnosti dovolání dovolatel – jak se podává z předchozího – odkázal na předpoklady dva; za první, že ve vztahu k závěrům odvolacího soudu o nedostatku naléhavého právního zájmu na požadovaném určení jde o otázku dosud dovolacím soudem neřešenou, a za druhé, ve vztahu k jím dovozené možnosti nabytí vlastnictví (dražbou) od nevlastníka (povinného), že dovolací soud má rozhodnout jinak, než jak rozhodoval dosud.

IV. Důvodnost dovolání

13. Podle ustanovení § 241a odst. 2, § 241b odst. 3 o. s. ř. je výslovná identifikace některého z předpokladů přípustnosti dovolání formulovaných v ustanovení § 237 o. s. ř. obligatorní náležitostí dovolání; bez toho je dovolání podáním vadným a jako takové musí být odmítnuto (§ 243c odst. 1 o. s. ř.).

14. Tyto „předpoklady přípustnosti“ musí být založeny zásadně na otázkách právních (viz ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.) a za dalšího předpokladu, že půjde o otázky formulované jednoznačně (aby bylo nepochybně určitelné, o které jde) a takové, jež mají přímý průmět do daného (napadeného) rozhodnutí (srov. § 241a odst. 3 o. s. ř.).

15. Co do předpokladu spočívajícího v tvrzení, že dovoláním otevřená právní otázka nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena, platí, že je-li obsaženo v dovolání, jde sice o dovolání formálně bezvadné, neplyne však odtud bez dalšího, že je dovoláním – již proto – přípustným; o přípustném dovolání bude možné uvažovat jen tehdy, jestliže tomu tak vskutku je, a za dalšího předpokladu, že na posouzení takové otázky napadené rozhodnutí spočívá (viz výše).

16. Dovolatel zde oponuje odvolacímu soudu, že na jím požadovaném určení není dán naléhavý právní zájem, a tvrdí, že „je nutno striktně rozlišovat“ mezi „naléhavým právním zájmem na určovacím výroku a tím, komu svědčí vlastnické právo“.

17. V takto všeobecně vymezené poloze však o otázku neřešenou jít nemůže; naopak vzájemný vztah mezi procesní podmínkou určovací žaloby (§ 80 písm. c/ o. s. ř.) na straně jedné a věcnou legitimací, reflektující vztah z hmotného práva, resp. existenci právního nároku na straně druhé, je judikatorně i doktrinálně dlouhodobě ustálený, o čemž svědčí konečně již jeho komentářové zpracování. Standardně je konstatováno, že věcnou legitimaci v řízení o určení práva nebo právního vztahu svědčí tomu, kdo je takového práva nebo vztahu účasten, nebo jehož právní sféry se takový vztah či právo týká, a jeho určení je způsobilé ji ovlivnit, zatímco naléhavý právní zájem na požadovaném určení reflektuje specifickou formu právní ochrany (právě žalobou o určení namísto žaloby o plnění), jejímž předpokladem je ovšem i zde existence věcné legitimace účastníků řízení (viz DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 527 a násl.). Odtud se mimo jakoukoliv pochybnost podává, že „potřeba rozlišování“ mezi těmito dvěma právními instituty je evidentní.

18. Pravdou je, že odvolací soud tuto „potřebu“ nevystihl zřetelně, resp. důsledně, pakliže ze závěru, že „je pojmově vyloučeno se domáhat určení neplatnosti rozhodnutí soudního exekutora ve smyslu §

80 o. s. ř.“ (což implikuje úsudek o nedostatku věcné legitimace), dovozuje, že „proto ani na požadovaném určení nemůže být dán naléhavý právní zájem“ (na jiném místě uvedl, že „na požadovaném určení nemůže být dán naléhavý právní zájem, a je vyloučena i existence věcné legitimace účastníků řízení“).

19. Nedostatkem právního posouzení věci odvolacím soudem je též okolnost, že vlastní právní názory odvozoval z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. [26 Cdo 2053/2014](#), vydaného v řízení, jehož předmětem bylo určení „neplatnosti dražby“, což otevřelo možnost soustředit právní posouzení věci k otázce uplatnitelnosti této žaloby k „určení neplatnosti (procesního) rozhodnutí soudu (soudního exekutora)“; o to však v dané věci nešlo, neboť jejím předmětem bylo určení vlastnictví jednoho z účastníků řízení, což samozřejmě není totéž.

20. Nicméně tyto vady nejsou relevantní potud a proto, že na nich výsledek řízení před odvolacím soudem není závislý; spočívá totiž na jiné části právního posouzení věci, a tu rozhodnou část představuje argument, že nelze-li podrobit přezkumu rozhodnutí soudního exekutora o příklepu udělenému (v dražbě) vydražiteli, „je vyloučena i existence věcné legitimace účastníků řízení“, a jediným prostředkem ochrany práv třetích osob je vylučovací žaloba dle ustanovení § 267 o. s. ř., která nebyla-li podána, nabývá vydražitel vlastnictví vydražené věci příklepem (při zaplacení nejvyššího podání) bez ohledu na to, zda povinný byl jejím vlastníkem, či nikoli.

21. Z hlediska předpokladů přípustnosti dovolání, jak byly ve vztahu k této dovolatelově (první) otázce vyloženy, se tedy podává, že dovolání v této části přípustné není, neboť jednak výše formulovaná právní otázka byla oproti dovolatelovu mínění odvolacím soudem (mnohokrát) vyřešena a jednak – a především – na jejím řešení výsledek odvolacího řízení nespočívá.

22. Naproti tomu předpoklad přípustnosti dovolání nutno mít za splněný co do návrhu (ad druhá právní otázka), aby dovolací soud rozhodl „jinak“ než v rozhodnutí ve věci sp. zn. [26 Cdo 2053/2014](#), na které odkazoval odvolací soud (viz výše), pakliže se jím otevírá prostor k úvaze, zda tamní právní názory jsou do předmětného řízení přenositelné, jestliže zde není zcela jednoty v jejich předmětech, jak bylo ozřejmeno v předchozím.

23. Pro daný dovolací přezkum je tedy (a posléze vůbec) určující, že dovolání přípustné je; není však důvodné.

24. Následně po vydání rozhodnutí ve věci sp. zn. [26 Cdo 2053/2014](#) totiž rozhodl Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. [20 Cdo 1943/2016](#), ve věci, v níž se žalobci coby povinní v exekučním řízení domáhali – kromě určení neplatnosti příklepu – určení, že jsou nadále vlastníky nemovitosti, byť byla v exekuční dražbě nabyta vydražitelem při zaplacení nejvyššího podání; důvodem žalobního návrhu bylo tvrzení, že soudní exekutor udělil vydražiteli příklep v době, kdy – předtím – bylo proti jednomu ze žalobců zahájeno insolvenční řízení, protože šlo o postup nezákonný, v rozporu s ustanovením § 109 odst. 1 písm. c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

25. Nejvyšší soud zde dospěl k závěru, že žalobci na požadovaném určení měli naléhavý právní zájem, „neboť nebyli zapsáni jako vlastníci v katastru nemovitostí“, avšak že „současně nelze přehlédnout, že v souladu s § 336l odst. 2 o. s. ř. vlastnické právo přechází zpětně na vydražitele ke dni vydání usnesení o příklepu za kumulativního splnění dvou podmínek, a to že usnesení o příklepu nabylo právní moci a vydražitel zaplatil nejvyšší podání“. Z toho Nejvyšší soud vyvodil, že „v řízení o určení vlastnického práva k vydražené nemovitosti nelze zohledňovat případnou nezákonnost postupu soudního exekutora předcházejícího udělení samotného příklepu“ a odpovídající námitky jsou relevantní „toliko v rámci přezkumu rozhodnutí o příklepu v exekučním řízení“; žaloba o určení vlastnictví k předmětným nemovitostem „proto nemůže být úspěšná“, byť odvolací soud takový závěr

„vyhodnotil“ na základě nedostatku „naléhavého právního zájmu“.

26. Vyloučení úspěchu žaloby o určení vlastnického práva ve sledovaných souvislostech přisvědčil v této věci posléze i Ústavní soud v usnesení sp. zn. [III. ÚS 1740/17](#), ze dne 20. 6. 2017, jímž odmítl ústavní stížnost podanou tamními žalobci jako zjevně neopodstatněnou. Argumentoval zde – především – úsudkem, že námitky vycházející z tvrzené nezákonnosti postupu soudního exekutora v řízení o určení vlastnictví „zohledňovat“ nelze.

27. S řečeným jest se ztotožnit i v poměrech dané věci; jestliže se dovolatel domáhá – rovněž – určení vlastnického práva, jsou právě zaznamenané názory do ní evidentně přenositelné. Ve výsledku jsou obě řízení identická; tímto výsledkem totiž je, že žalobou o určení vlastnictví nelze zpochybnit vlastnictví věci, nabyté na základě pravomocného rozhodnutí o příklepu v exekuční dražbě (po zaplacení nejvyššího podání vydražitelem).

28. Okolnost, že odvolací soud v dané věci argumentoval odkazem na rozhodnutí, které nevycházelo ze zcela shodného předmětu, je tedy bez významu.

29. Dovolatel přehlíží, že právní prostor, který představuje normativní úprava výkonu rozhodnutí (exekucí), je prostorem autonomním, zcela odděleným od soukromého práva (je právem veřejným), do kterého nelze – již pojmově, resp. proto – vnášet instituty odpovídající soukromoprávní úpravě; uplatnit lze naopak jen ty, které toto právo výslovně upravuje. Jak bylo již vícekrát konstatováno, ve sledovaném právním kontextu byly k dispozici – objektivně – toliko procesní nástroje dva, totiž opravné prostředky proti rozhodnutí o příklepu a tzv. vylučovací žaloba, a ani jeden z nich využit nebyl; přitom není jakkoli významné, zda byly k dispozici – subjektivně – též dovolateli (o třetí z myslitelných „nápravných“ exekučních instrumentů – žalobu z lepšího práva – zde ovšem nejde).

30. Pakliže bylo dovozeno, že „žaloba o určení vlastnictví“ je „vyloučena“, znamená to, že tu není takového (odpovídajícího) nároku (pozitivní právo jej nezná), a tím zde není ani hmotněprávní věcná legitimace k takové žalobě; což platí – oproti názoru dovolatele – i v případě, že povinný vlastníkem vydražené nemovitosti nebyl.

31. Je namístě proto uzavřít – konkrétně k procesní situaci dané věci – že jiný věřitel toho, kdo byl povinným v exekučním řízení, nemá aktivní věcnou legitimaci k určení, že povinný je vlastníkem věci, kterou nabyt vydražitel v tomto řízení provedenou dražbou.

32. Již jen nad tento rozhodný rámec stojí za zaznamenání, že vlastní argumentace dovolatele, posuzována izolovaně sama o sobě, je relevantně zpochybnitelná, resp. vystavitelná nikoli nevýznamným výhradám. Za prvé, odkazovaná zásada, že „nikdo nemůže převést více práv, než má sám“, je „jen“ zásadou, z níž hmotné právo zakládá známé výjimky, a jiné dovozuje judikatura nejen soudů obecných (viz nabytí od nevlastníka dobrověrným nabyvatelem). Za druhé, nedostatek „oprávnění exekutora dražit“ (i kdyby byl relevantní) dovozuje dovolatel – více než nespolehlivě – z blíže nedoloženého úsudku o údajné neplatnosti smlouvy o zajišťovacím převodu práva, za třetí, neplatí, že „nemůže (dovolatel) doplatit na to, že druhý žalovaný byl nečinný a vylučovací žalobu nepodal“, neboť naopak „doplatit“ může, a je dokonce představitelné, že povinný na jejím podání nemá zájem, zejména měla-li by z exekuce vyloučená věc sloužit toliko jako postižitelný předmět k uspokojení věřitele jiného (viz však – se značným zprostředkováním – důsledky případné žaloby z lepšího práva), za čtvrté, byť pro existenci naléhavého právního zájmu byl za postačující uznán nedostatek zápisu vlastnictví v katastru nemovitostí (viz sp. zn. [20 Cdo 1943/2016](#)), nestalo se tak vůči osobě třetí, jako tomu má být v dané věci, nýbrž přímo k tamním žalobcům (což pro „zajištění spolehlivého právního rámce“ resp., „odstranění nejistoty v dotčeném právním vztahu“, nemusí být totéž), a za páté, konstrukci věcné legitimace věřitele k určení vlastnictví svého dlužníka, na níž je založeno dovolání, zpochybňuje konečně i institut občanskoprávní odporovatelnosti, neboť ani ten,

ačkoli slouží k podobné ochraně věřitele, kterou sleduje dovolatel, nesměruje ke zpětnému určení vlastnictví převádějícího dlužníka.

33. Shrnutím řečeného a na tomto argumentačním základě je tak namístě uzavřít, že napadený rozsudek odvolacího soudu - ve výsledku jím vedeného řízení - je správný, pročez dovolání, které proti němu podal žalobce, Nejvyšší soud podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.